

Ministrstvo za kulturo
Maistrova 10
1000 Ljubljana

ZADEVA: Komentar k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1_VG)

V Društvu novinarjev Slovenije (DNS) v okviru javne razprave podajamo komentar k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1_VG). Uvodoma opozarjamo, da ustanovitelj le deloma zagotavlja ustrezna, trajnostna in predvidljiva javna sredstva za delovanje javne RTV Slovenija, kar je podlaga za njeno institucionalno neodvisnost in kar je v skladu z Aktom o svobodi medijev (EMFA) njegova dolžnost.

RTV Slovenija je v globoki finančni krizi, ki bi morala biti osnova za razmišljanje o spremembah zakona. Prihodki iz RTV prispevka, ki so glavni temelj financiranja javnega zavoda, so se od leta 2012 dejansko zmanjševali, saj se prispevek ni usklajeval z inflacijo (od leta 2012 gre za 30 odstotkov). Kljub 10-odstotnemu znižanju števila zaposlenih v zadnjih petih letih so se povečevali stroški dela (samo zadnje usklajevanje plač v javnem sektorju naj bi imelo do leta 2028 učinek 20 milijonov evrov), zvišujejo se vsi produkcijski stroški, vključno s pravicami za športne prenose, padajo pa oglaševalski prihodki.

Sprememba ZRTVS-1B je omogočila depolitizacijo vodenja in upravljanja javnega zavoda, pozitivna poteza prejšnje vlade je bil tudi dvig RTV prispevka za 10 % v letu 2024. Za programe avtohtonih narodnostnih manjšin je vlada namenila dodatna proračunska sredstva Urada vlade za narodnosti. V leta 2025 sprejeti noveli (ZRTVS-1C) pa je določila tudi višino sofinanciranja za glasbeno produkcijo in narodnostne programe.

Proračunska sredstva so bila in še vedno so, kljub temu da 30. člen ZRTVS predstavlja zadostno in popolno zakonsko podlago za zakonito izplačilo, izvor nestabilnosti pri finančnem načrtovanju in tudi izvajanju javne službe radiotelevizije. Tako prejšnja kot sedanja vlada je zavlačevala in prek pogajanj za podpis pogodbe v zvezi s 30. členom zakona še danes ustvarja pogoje za nelikvidnost javnega zavoda in potencialne politične pritiske na javni medij.

Ministrstvo za kulturo v novi sestavi je 26. avgusta 2026 v dvotedensko javno razpravo, poslalo Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1_VG), pri pripravi katerega niso sodelovali ne medijski strokovnjaki, ne vodstvo RTV Slovenija, in ki izničuje ravno tiste določbe predhodne novele ZRTVS-1C, ki so omogočale vsaj **minimalno predvidljivost in stabilnost sofinanciranja dejavnosti javnega medija iz proračuna**. Ob tem pa predlagatelj javnega interesa ni na novo definiral oziroma omejil njegovega obsega.

Predlog v 19. členu odpravlja zakonsko določene deleže financiranja narodnostnih programov in glasbene produkcije, vezane na 10 oziroma 4 odstotke zneska RTV prispevka, zbranega v preteklem letu. Odločitev o tem, v kakšni višini in če sploh, se bodo te dejavnosti sofinancirale iz proračuna, prepušča letni presoji vsakokratne vlade. V obrazložitvi predlagatelj navaja, »*da se bo višina sredstev določala ob upoštevanju dejanskih potreb in okoliščin posameznega proračunskega obdobja*«. Takšen način določanja obveznosti države nedvomno zmanjšuje tako stabilnost kot predvidljivost finančnih virov javnega medija, vprašljiva pa je tudi ustreznost in zato po mnenju društva novinarjev pomeni potencialno kršitev določb Evropskega akta o svobodi medijev.

Evropski akt o svobodi medijev (*European Media Freedom Act* - EMFA, Uredba (EU) 2024/1083) v 3. odstavku 5. člena, določa:

»Države članice zagotovijo, da postopki financiranja ponudnikov javnih medijev temeljijo na preglednih in objektivnih merilih, določenih vnaprej. Ti postopki financiranja zagotavljajo, da imajo ponudniki javnih medijev ustrezna, trajnostna in predvidljiva finančna sredstva, ki ustrezajo izpolnjevanju njihovega javnega poslanstva in zmožnosti razvoja v okviru tega poslanstva. Ta finančna sredstva morajo biti takšna, da je zagotovljena uredniška neodvisnost ponudnikov javnih medijev.«

Svet Evrope in Evropska radiodifuzna zveza (EBU) v svojih ključnih dokumentih, predvsem v **Priporočilu Sveta Evrope Rec(96)10** o jamstvih za neodvisnost javnih medijev, Priporočilu CM/Rec(2012)1 Odbora ministrov državam članicam o upravljanju javnih medijev in **Načelih upravljanja EBU (PSM Governance Principles)** opredeljujeta, da morajo biti sredstva za javne medije zagotovljena na način, ki mediju omogoča dolgoročno načrtovanje in izvajanje strateških ciljev. Financiranje ne sme nihati glede na trenutne gospodarske ali politične okoliščine.

V Društvu novinarjev Slovenije ravno zaradi tveganj političnega vpliva v medijih že več kot desetletje zagovarjamo stališče, da mora biti financiranje medijev iz proračuna čim bolj avtomatično, po vnaprej znanih kvantitativnih kriterijih, ki so čim bolj natančno opredeljeni v zakonu, kjer morata biti navedena tudi višina in obseg financiranja, to pa naj bo večletno. Iz

enačbe je treba zaradi zaščite medijske svobode v čim večji meri izključiti možnost parcialnih političnih odločitev.

Ta načela bi moral predlagatelj v imenu nadaljevanja depolitizacije, ki jo navaja v uvodu k predstavitvi predloga novele, upoštevati pri pripravi rešitev. Predlagamo, da ministrstvo za kulturo v novelo vrne znesek oziroma odstotek višine financiranja za glasbeno produkcijo in narodnostne programe. Višino sofinanciranja pa naj določi tudi za:

- del programov RTV Slovenija za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za izseljence in zdomce oziroma za Slovence po svetu ter za tujo javnost, v deležu, ki se ne financira iz prispevka;
- posamezne projekte kulturnega, znanstvenega in splošno izobraževalnega pomena ter posamezne projekte digitalizacije tehnološke opreme in arhivov, ki jih predlagajo pristojna ministrstva, v delih, ki se ne financirajo iz prispevka.

Poleg tega naj v zakon jasno zapiše tudi, da za izplačilo teh sredstev zadošča potrjen programsko-produkcijski načrt zavoda.

Ukinjanje vezanosti višine sredstev za razpis za ustvarjanje programskih vsebin in programe posebnega pomena na enega oziroma tri odstotke letno zbranega RTV prispevka v noveli zakona o medijih, kot tudi zgoraj navedene spremembe v predlogu novele zakona o RTV Slovenija, pa beremo tudi kot pripravo na kasnejšo ukinitve RTV prispevka. To skrb še posebej utrjuje pobuda koalicije za posvetovalni referendum o ukinitvi obveznega RTV prispevka in v parlamentarni postopek vložen predlog zakona o financiranju RTV Slovenija iz proračuna, do katerega se ministrstvo za kulturo tudi še ni jasno opredelilo.

Predlog novele ZRTVS-1_VG posega tudi v sestavo in pristojnosti organov upravljanja RTV Slovenija na način, ki po mnenju Društva novinarjev Slovenije **zmanjšuje tako institucionalno kot uredniško neodvisnost javnega medija**.

Mehanizem nadzora in upravljanja javnega medija je po treh letih v še tako rekoč uvajalni fazi, predlagatelj pa ni podal dokazov za neustreznost trenutne ureditve in tehtnih razlogov za spremembe. Ker gre za komaj uveljavljen in na podlagi mnogih preteklih izkušenj prenovljen mehanizem programskega in poslovnega nadzora, ki so ga državljani potrdili tudi na referendumu, bi od predlagatelja pričakovali še posebej skrbno in poglobljeno analizo razlogov za to spremembo.

Novela zakona o RTV Slovenija od 2. do 18. člena po mnenju DNS vodi v repolitizacijo upravljanja javnega medija. Prenos pristojnosti imenovanja in razrešitve generalnega direktorja, sprejemanja

statuta, finančnega načrta in izvajanja nadzora poslovanja RTV Slovenija na nadzorni svet, v katerem šest od sedmih članov imenuje vlada, ni nič drugega kot uvedba neposredne vladne kontrole nad izbiro vodstva in nadzorom upravljanja javnega medija, kar je lahko v nasprotju z načeli Evropskega akta o svobodi medijev.

Po **ZRTVS (1994)** je imel Svet RTV Slovenija kot enotni organ neposredno pristojnost, da je sam sprejemal statut ter imenoval generalnega direktorja. **ZRTVS-1 (2005)** je uvedel dvotirni model, po katerem je bil Programski svet pristojen za imenovanje generalnega direktorja ter programsko politiko, Nadzorni odbor pa za finančni nadzor in sprejem statuta zavoda. **ZRTVS-1B** (potrjen na referendumu novembra 2022) pa je redefiniral upravljanje ter vzpostavil enotni Svet RTV Slovenija in Upravo. V trenutni ureditvi vse te odločitve sprejema Svet RTV, vodenje zavoda pa namesto generalnega direktorja opravlja štiričlanska Uprava.

“S tem se je odpravila dvotirnost in marsikdaj tudi neusklajenost organov nadzora. Zmanjšalo se je število članov in povečalo vpliv nevladnih predstavnikov nasproti predstavnikom vlade. To zmanjšuje možnost političnega vplivanja, a hkrati predstavnikom ustanovitelja omogoča promptno spremljanje delovanja javnega zavoda in sodelovanje pri predlogih odločitev, ki vplivajo na finančne vidike.” Je navedel predlagatelj v obrazložitvi sprememb leta 2022.

Opozarjamo, da Nadzorni odbor celo v zakonu iz 2005 ni imel pristojnosti imenovanja generalnega direktorja in sprejemanja statuta, kot se predlaga zdaj. Poleg tega je imel 11 članov, sestava pa je bila sledeča:

»Državni zbor imenuje pet članov, pri čemer mora upoštevati zastopanost političnih strank v državnem zboru, štiri člane imenuje vlada, zaposleni v javnem zavodu RTV Slovenija pa na neposrednih volitvah izmed sebe izvolijo dva člana.«

Predlagatelj v obrazložitvi ponovne uvedbe Nadzornega sveta v 15. členu ZRTVS-1_VG navaja, *»da je ureditev, po kateri večino članov nadzornega sveta imenuje vlada, skladna z naravo in nalogami nadzornega organa«*. V Društvu novinarjev Slovenije se s tem ne moremo strinjati, saj ustanovitelj RTV Slovenija ni vlada, ampak država Republika Slovenija, katere izvoljeni predstavniki so poslanci državnega zbora. Prav zato je državni zbor v preteklosti imenoval del članov nadzornega odbora, pri čemer je moral upoštevati tudi zastopanost političnih strank. Poudarjamo, da RTV Slovenija ni vladna RTV, niti ne državna, ampak je javni medij.

V društvu novinarjev v celoti nasprotujemo vrnitvi na pretekle modele upravljanja, ki so se v preteklosti izkazali za vir politizacije in zlorabe ustavnih načel. Še posebej pa nasprotujemo

prenosu vseh ključnih funkcij, kot so imenovanje in razrešitev generalnega direktorja, sprejem statuta, finančnega načrta in na splošno nadzora poslovanja, na dobresedno vladni Nadzorni svet.

Glede sestave novega Programskega sveta pozdravljamo, da predlagatelj ni šel v demontažo sedanjega modela, ki omogoča široko participacijo predstavnikov različnih javnosti in delov družbe, ne glede na to, da mu hkrati jemlje pomembne pristojnosti in s tem zmanjšuje njegov pomen. Do tega smo skrajno kritični, saj gre za prikrito politizacijo upravljanja javnega medija. Nasprotujemo tudi temu, da nekatere člane organizacije imenujejo na podlagi javnega poziva, drugi pa so imenovani neposredno. Prav javni poziv, pri katerem morajo kandidati navesti tudi svoje kompetence, omogoča transparentnost izbora, kot tudi imenovanje najkakovostnejših kandidatov. Kritični pa smo tudi do novega izbora organizacij, ki naj bi imenovalle predstavnike v Programski svet. Predvsem nas moti, da je ta pristojnost odvzeta Varuhu človekovih pravic, da predstavnika verskih skupnosti imenuje Teološka fakulteta in ne več predsednica republike, da bodo člane imenovala interesna gospodarska združenja, kot sta obrtno-podjetniška in kmetijsko gozdarska zbornica. Ob slednjih se sprašujemo tudi o neposrednem konfliktu interesov, saj so člani teh zbornic lahko tudi poslovni partnerji in oglaševalci RTV Slovenija. Kritični smo tudi do tega, da naj bi kulturniška zbornica imenovalle kar dva člana, saj se kljub reaktivaciji še vedno sooča z izzivi prepoznavnosti in legitimnosti v celotnem sektorju. Opozarjamo, da v predlagani sestavi Programskega sveta pomembno vlogo izgubljajo zaposleni javnega zavoda, prav tako je ministrstvo pozabilo na medijsko področje, saj s tega področja ni predvidelo nobene organizacije, področje medijev ni omenjeno nit kot napotilo pri imenovanju članov.

V obrazložitvi k 3. členu ZRTVS-1_VG predlagatelj navaja, da »*mandat članov ni delegatski, ... in da člani programskega sveta ne zastopajo interesov organizacij*«, kot da je to v nasprotju s sedanjo ureditvijo. Hkrati pa z ukinjanjem javnih pozivov in odpravljanjem vloge neodvisnih državnih institucij pri imenovanju članov, ki so po mnenju društva novinarjev povečevale možnost za nepristranskost in zmanjševale možnost preslikave neposrednih interesov organizacij, predlagane rešitve lahko vodijo prav v delegatski sistem in interesno vplivanje.

Člen 5 Evropskega akta o svobodi medijev (EMFA) od držav članic zahteva, da morajo biti postopki imenovanja odprti, učinkoviti in nediskriminatorni ter morajo temeljiti na vnaprej določenih objektivnih merilih.

Prenehanje mandatov dosedanjemu vodstvu, članom sveta in finančnega odbora z dnem uveljavitve zakona pa je po našem mnenju lahko tudi ustavno sporno.

Ustavno sodišče je v zadnji odločbi glede ustreznosti prenehanja mandatov v noveli ZRTVS-1B navedlo, da je ta primeren ukrep za zagotovitev depolitizacije in neodvisnosti javnega medija od političnih vplivov. Ob tem ustavno sodišče poudarja, *»da mora biti zaradi intenzivnosti posega v mandate (brez krivdnih razlogov) takšen način prehoda na novo ureditev izjema, ki jo je treba uporabljati restriktivno in ki zahteva obstoj izjemnih okoliščin, ki takšen poseg upravičujejo«*.

V društvu novinarjev menimo, da takšnih posebnih okoliščin zdaj ni in da namen predlagane novele ni *»nadaljevanje procesa depolitizacije«*, ampak menjava članov sveta in finančnega odbora RTV Slovenija ter s tem prevzem nadzora nad organi upravljanja javnega medija in kasnejša menjava vodstva.

Razrešitev pred potekom mandata mora biti v skladu z EMFO izjemna in utemeljena, s predhodnim obvestilom ter z možnostjo sodnega varstva. **EMFA** zahteva tudi neodvisno spremljanje izpolnjevanja teh varovalnih ukrepov, ki mora potekati brez vladnega vpliva. **Priporočili Sveta Evrope R (96) 10 in CM/Rec(2012)1** te principe še dodatno utrjujeta.

Ponavljamo tudi generalno kritiko te in tudi vseh predhodnih novel zakona o RTV Slovenija. Očitno je, da političnih strank, pristojnih ministrstev in vlade ne zanima vzpostavitev zakonodajnega okvirja za delovanje javne RTV Slovenija, ki bi ji omogočil prilagajanje spremembam in razvoj.

V Ljubljani, 7. septembra 2026

Društvo novinarjev Slovenije, zanj predsednik Gašper Andrinek